

mgr Marta Kasprzak

Paryż – miasto wyobrażone jako przedmiot spojrzenia turystycznego, imigranckiego i postnostalgicznego. Analiza wybranych filmów fabularnych zrealizowanych po 1995 roku

Celem przygotowanej rozprawy doktorskiej jest wyodrębnienie i wskazanie wyznaczników trzech filmowych strategii reprezentacji miejskiej przestrzeni Paryża przy pomocy spojrzenia turystycznego, imigranckiego i postnostalgicznego. Każde z nich tworzy skonwencjonalizowany portret „stolicy świata” – miasta wyobrażonego (Bronisław Baczko, *Wyobrażenia społeczne: szkice o nadziei i pamięci zbiorowej*), którego fundamentem jest obiektywnie istniejąca topografia Paryża, jednak silnie przekształcona za sprawą konsekwentnie stosowanych filmowych środków wyrazu. Ponieważ wymienione strategie cechuje homogeniczność, przejawiająca się podobieństwem ikonografii, stosowanych chwytów narracyjnych i typów postaci, do zilustrowania postawionej tezy posługuję się ograniczonym zestawem przykładów filmowych. Zastosowana przeze mnie metoda studium przypadku ma na celu podkreślenie analogii istniejących pomiędzy filmami wyprodukowanymi w różnych krajach na przestrzeni ponad dwóch dekad, a reprezentującymi określony typ spojrzenia. Jak przekonuję w treści kolejnych rozdziałów, minione ćwierćwiecze nie przyniosło radykalnych przemian w obrębie trzech wymienionych strategii; kolejne powstające produkcje nie dekonstruują, lecz utrwalają konwencjonalne wizerunki Paryża wyrosłe na gruncie literatury i sztuk wizualnych (Roger Caillois, *Paryż, mit współczesny*).

Paradygmat spojrzenia turystycznego (John Urry, *Spojrzenie turysty*; Tom Selwyn, *The Tourist Image Myths and Myth Making in Tourism*; Sue Beeton, *Film-Induced Tourism*), będący filarem analiz filmoznawczych zamieszczonych w rozdziale pierwszym, pozwala mi na wyodrębnienie konstytutywnych cech produkcji, których akcja rozgrywa się w Paryżu, zaś miejska przestrzeń jest portretowana zgodnie z dominującym wzorcem doświadczenia turystycznego. Ikonografia filmów, które analizuję w rozdziale drugim w kontekście spojrzenia imigranckiego, obejmuje zaniedbane osiedla pozbawione części wspólnych, odległe od centrum metropolii zarówno pod względem geograficznym, jak i – przede wszystkim – kulturowym; paryskie przedmieścia są konsekwentnie portretowane jako swoiste getta, których mieszkańców łączy życie nie tylko na marginesie miasta, lecz również społeczeństwa (Adrian Fiedler, *Poaching on Public Space: Urban Autonomous Zones in French Banlieue Films*; Dayna Oscherwitz, *Past Forward: French Cinema and the Post-Colonial Heritage*; Ginette Vincendeau, *La haine*). Mechanizmy związane ze zjawiskiem pamięci zmediatyzowanej

stanowią istotny komponent filmów, które w ostatnim rozdziale analizuję jako przykłady spojrzenia postnostalgicznego (Vivian P. Y. Lee, *Hong Kong Cinema Since 1997: The Post-Nostalgic Imagination*); wspólną cechą tych produkcji jest tęsknota za wyidealizowanym obrazem miasta, zapośredniczonym przez przekazy medialne (realizowana przeważnie poprzez osadzenie ekranowych historii w ramach dyskursu autotematycznego, odsyłającego widzów do kanonu francuskiej kultury).

Bogactwo literatury poświęconej medialnym wizerunkom Paryża oraz cechująca ją interdyscyplinarność ujęć, które sytuują prowadzone analizy na pograniczu takich dziedzin jak filmoznawstwo, medioznawstwo, kulturoznawstwo, socjologia, filozofia i geografia społeczna, może wskazywać na wyczerpanie pola badawczego (lub możliwość jego aktualizacji jedynie w oparciu o nowo powstałe teksty kultury). Zapoznanie się z aktualnym stanem piśmiennictwa naukowego i próba usystematyzowania stosowanych w nim metodologii uświadomiły mi jednak brak kompleksowego opracowania istotnego zagadnienia, jakim jest wyobrażeniowy wizerunek Paryża kreowany za pośrednictwem medium filmowego (stanowiący kontynuację działań twórczych w obrębie dziedzin poprzedzających narodziny sztuki kinematograficznej). Dlatego też, przenosząc teorię spojrzenia turystycznego na grunt dyscypliny filmoznawstwa i rozwijając w oparciu o ten paradygmat tryby spojrzenia imigranckiego i postnostalgicznego, uzupełniam dotychczasowy stan badań nad medialnymi reprezentacjami Paryża o trzy strategie kreowania jego filmowego wizerunku, oparte na koncepcji miasta wyobrażonego.